

Streszczenie rozprawy doktorskiej
pt. Samodzielność i usamodzielnianie wychowanków w młodzieżowych ośrodkach
wychowawczych

Dysertacja doktorska poświęcona jest samodzielności i usamodzielnianiu nieletnich przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Dotyczy ważnego zarówno dla nauk o wychowaniu, jak i praktyki resocjalizacyjnej zjawiska, które do tej pory w niewielkim stopniu poddane zostało eksploracji naukowej.

Głównym celem badawczym było rozpoznanie, w jakim stopniu poziom samodzielności, który wykazują wychowankowie zależy od zakresu i rodzaju czynności usamodzielniających, podejmowanych przez wychowawców pracujących w placówkach resocjalizacyjnych. Aby osiągnąć ten cel, w pierwszej, teoretycznej części pracy doktorskiej znajduje się analiza literatury pedagogicznej i psychologicznej, na podstawie której skonstruowana została autorska koncepcja samodzielności i czynności usamodzielniających. Druga część pracy zawiera prezentacje przyjętych założeń metodologicznych oraz rezultaty przeprowadzonych badań, które zorganizowane zostały zgodnie z ilościową strategią opierającą się na wyjaśnianiu nomotetycznym. Zastosowana została metoda sondażu diagnostycznego w ramach której wykorzystano trzy autorskie kwestionariusze ankiety. Badania terenowe przeprowadzone zostały w 12 ośrodkach, w których przebadano 530 wychowanków i 150 wychowawców. Uzyskane wyniki przedstawione są w postaci zestawień tabelarycznych oraz wykresów w trzech kolejnych rozdziałach części empirycznej pracy.

Praca składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. W pierwszym rozdziale znajduje się prezentacja cech i elementów strukturalnych samodzielności i usamodzielniania na podstawie których skonstruowano autorską koncepcję tego zjawiska. W oparciu o teorię ukazane zostało także znaczenie pedagogiczno- psychologiczne rozwojowych aspektów samodzielności oraz podejmowanych w procesie wychowania czynności usamodzielniających. W tym kontekście wskazano na rozwój samodzielności, jako jeden z ważniejszych celów resocjalizacji nieletnich. Rozdział drugi zawiera analizę osobowych i instytucjonalnych uwarunkowań czynności usamodzielniających przeprowadzoną w świetle teorii pedagogicznej oraz aktów prawnych obowiązujących młodzieżowe ośrodki wychowawcze. W trzecim rozdziale przedstawiono założenia metodologiczne to jest: przedmiot i cel badań, problemy i hipotezy badawcze,

operacjonalizację zmiennych oraz metody i techniki badawcze. W kolejnych trzech rozdziałach pracy przedstawione zostały wyniki przeprowadzonych badań i analiz statystycznych. W rozdziale czwartym dokonano prezentacji parametrów samodzielności wychowanków MOW. W rozdziale piątym atrybutów czynności usamodzielniających podejmowanych przez wychowawców. Natomiast rozdział szósty przedstawia wyniki odnoszące się do związków pomiędzy samodzielnością młodzieży niedostosowanej społecznie a czynnościami usamodzielniającymi podejmowanymi przez pedagogów resocjalizacyjnych.

Uzyskane w przeprowadzonych badaniach rezultaty prowadzą do następujących wniosków.

Wychowankowie w większości mają duże trudności w poprawnym rozumieniu tego, czym jest samodzielność, przy czym u chłopców zdarza się to częściej niż wśród dziewcząt. Odsetek nieletnich wykazujących wąski zakres samodzielności jest większy niż odsetek wykazujących zakres szeroki, przy czym częściej dotyczy to chłopców niż dziewcząt. Interesujące jest też to, że badana młodzież wykazuje szerszy zakres samodzielności w placówce resocjalizacyjnej niż poza nią.

Wychowawcy deklarują pozostawianie wychowankom większej swobody niż wynika to z wypowiedzi wychowanków.

Samo zwiększanie wychowankom zakresu swobody nie ma istotnego znaczenia dla rozwijania w nich samodzielności. Przyczynia się do tego natomiast udzielanie im stosownego wsparcia (emocjonalnego, informacyjnego i materialnego). Badania wykazały, że im większe jest natężenie udzielanego wychowankom wsparcia, większa częstotliwość organizowanych dla nich zajęć usamodzielniających oraz prowadzonych z nimi rozmów motywujących, tym większy jest poziom ich samodzielności. Tym samym udowodniona została teza, że określone parametry czynności usamodzielniających podejmowanych przez wychowawców pracujący w MOW-ach mają istotne znaczenie dla atrybutów samodzielności wykazywanej przez wychowanków przebywających okresowo w tych placówkach.